

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОПЕРАТОРІВ З ОБРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PROFESSIONAL COMPETENCE FORMATION OF FUTURE INFORMATION PROCESSING AND SOFTWARE OPERATORS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING IN VOCATIONAL (VOCATION-TECHNICAL) EDUCATION INSTITUTIONS

У статті з'ясовано, що сучасне суспільство потребує кваліфікованих мобільних фахівців із високим рівнем професійних умінь і навичок, конкурентоспроможних на ринку праці та готових до кар'єрного зростання впродовж життя. Зазначено, що пріоритетними завданнями модернізації змісту професійної (професійно-технічної) освіти є удосконалення системи підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців відповідно до розроблених державних стандартів, синтезування нових педагогічних підходів і принципів та форм для ефективного реалізації освітніх завдань і функцій, привнесення з врахуванням творчої екстраполяції ефективних способів і методів, створення сприятливих умов для формування професійної компетентності майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у процесі фахової підготовки. Виявлено, що в сьогоденнішніх реаліях удосконалення організації її діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти важливо спрямувати освітній процес на цілісне засвоєння освітніх компонентів за видами підготовки (загально-професійна-підготовка, професійно-теоретична підготовка, професійно-практична підготовка) освітньої програми та опанування суб'єктами освіти теоретичного матеріалу, оволодіння необхідними практичними навичками застосування набутих знань і умінь, зміцнення мотивації саморозвитку особистості, посилення потенціалу внутрішньої потреби самореалізації, підвищення професійної майстерності. Обґрунтовано та визначено педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у процесі фахової підготовки закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Подальшого напрацювання потребує розроблення структурно-функціональної моделі формування професійної компетентності майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у процесі фахової підготовки.

Ключові слова: професійна (професійно-технічної) освіта, освітній процес, педагогічні умови, професійна компетентність, майбутні оператори з обробки інформації та програмного забезпечення.

The article found that modern society needs qualified mobile specialists with a high level of professional skills and abilities, competitive in the labor market and ready for career growth throughout life. It is noted that the priority tasks of the modernization of the content of professional (vocational and technical) education are the improvement of the system of training future qualified specialists in accordance with the developed state standards, the synthesis of new pedagogical approaches and principles and forms for the effective implementation of educational tasks and functions, the introduction, taking into account the creative extrapolation of effective methods and methods, creating favorable conditions for the formation of professional competence of future information and software processing operators in the process of professional training. It was found that in today's realities of improving the organization and activities of vocational (vocational-technical) education institutions, it is important to direct the educational process to the integral assimilation of educational components by types of training (general-professional-training, professional-theoretical training, professional-practical training) of the educational program and mastering theoretical material by subjects of education, mastering the necessary practical skills of applying the acquired knowledge and skills, strengthening the motivation for self-development of the individual, strengthening the potential of the internal need for self-realization, increasing professional skills. The pedagogical conditions for the formation of the professional competence of future information processing and software operators in the process of professional training of professional (vocational and technical) education institutions are substantiated and defined. The development of a structural and functional model of the formation of professional competence of future information processing and software operators in the process of professional training requires further development.

Key words: professional (professional and technical) education, educational process, pedagogical conditions, professional competence, future operators of information processing and software.

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/61.1.26>

Газдик М.М.,
аспірантка кафедри педагогіки
дошкільної, початкової освіти
та освітнього менеджменту
Мукачівського державного університету

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах ринкової економіки професійна (професійно-технічна) освіта в Україні перебуває на етапі трансформаційних перетворень. Сучасне суспільство потребує професіоналів, кваліфікованих мобільних фахівців із високим рівнем

професійних умінь і навичок, конкурентоспроможних на ринку праці та готових до кар'єрного зростання впродовж життя. Нагальною сьогодні є потреба модернізації професійної (професійно-технічної) освіти, удосконалення системи підготовки робітничих кадрів, інтенсифікації освітнього

процесу, оновлення освітніх програм, удосконалення навчальних планів відповідно з урахуванням державних вимог.

Пріоритетними завданнями модернізації змісту професійної (професійно-технічної) освіти є удосконалення системи підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців відповідно до розроблених державних стандартів, синтезування нових педагогічних підходів і принципів та форм для ефективної реалізації освітніх завдань і функцій, привнесення з врахуванням творчої екстраполяції ефективних способів і методів, створення сприятливих умов для формування професійної компетентності майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у процесі фахової підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підготовці майбутніх фахівців професійної (професійно-технічної) освіти приділяють увагу в контексті обґрунтування теоретико-методологічних основ багато науковців, серед них: Т. Вакалюк, А. Гуржій, О. Джулик, С. Жуковський, Т. Івченко, М. Кадемія, О. Кіяшко, І. Лікарчук, С. Овчаров, Н. Падун та ін.; модернізація професійно (професійно-технічної) освіти є предметом досліджень багатьох науковців у галузі педагогіки та психології, зокрема: В. Аніщенко, В. Бойчук, Т. Вакалюк, Р. Гуревич, О. Данилова, І. Зязюн, О. Кіяшко, І. Козловська, А. Литвин, Л. Лук'янова, В. Манько, М. Мілохіна, Н. Ничкало, В. Свистун, С. Сисоєва, Я. Сікора, Л. Сліпчизин, Т. Стойчик, Л. Сушенцева, Ф. Шльосек та ін.; проблематику формування професійної компетентності здобувачів освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти у вітчизняній науці розглядали науковці, серед них: М. Бирко, Р. Гуревич, І. Ратинська та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У Законі України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» зазначено важливість підготовки конкурентоспроможних майбутніх фахівців для забезпечення потреб суспільства, значущість розвитку наукового світогляду та творчого мислення робітничих кадрів, набуття високих людських якостей та творчого відношення до справи, урахування самореалізації особистості, формування професійної компетентності майбутніх фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, а саме: «...формування і розвиток професійних компетентностей особи, необхідних для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоздатності на ринку праці та мобільності, перспектив її кар'єрного зростання впродовж життя» [3].

У сьогоdnішніх реаліях удосконалення організації й діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти важливо спрямувати освітній процес на цілісне засвоєння освітніх компонентів за видами підготовки

(загально-професійна-підготовка, професійно-теоретична підготовка, професійно-практична підготовка) освітньої програми та опанування суб'єктами освіти теоретичного матеріалу, оволодіння необхідними практичними навичками застосування набутих знань і умінь, зміцнення мотивації саморозвитку особистості, посилення потенціалу внутрішньої потреби самореалізації, підвищення професійної майстерності, виховання важливих якостей на оволодіння професією, здобуття майбутніми операторами з обробки інформації та програмного забезпечення ціннісних орієнтацій спрямованих на формування професійної компетентності у процесі фахової підготовки.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та виявлення педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у процесі фахової підготовки закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Завдання дослідження: 1. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців. 2. Виявити педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у процесі фахової підготовки в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. За результатами аналізу наукових джерел (В. Аніщенко, О. Синиця, І. Кірік, І. Мехедок), теоретичних і методичних підходів, соціального замовлення на компетентних майбутніх кваліфікованих робітників здатних до продуктивної професійної діяльності, організація освітнього процесу закладів професійної (професійно-технічної) освіти потребує виявлення педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у процесі фахової підготовки. Розглянемо детальніше поняття педагогічні умови.

У педагогічній і психологічній літературі (Л. Моторна, І. Ратинська) під педагогічними умовами науковці вбачають систему цілеспрямованих педагогічних впливів, обставин, факторів, форм, методів, засобів освітнього середовища, які в комплексній взаємодії забезпечують ефективний перебіг процесів на досягнення конкретної педагогічної мети, в основі якої лежить діяльність та сприяють ефективному досягненню комплексу необхідних і достатніх результатів і навчальних цілей. У дослідженнях Л. Моторної педагогічні умови виступають складовими освітнього процесу та інноваційної педагогічної діяльності, які цілеспрямовано направлені на підготовку кваліфікованих майбутніх фахівців із врахуванням Державних стандартів професійної освіти [2; 4; 5]. Педагогічними умовами доцільно вважати «обставини, від яких залежить

та відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості, групою людей» [8, с. 243]. Водночас Л. Сподін розглядає поняття педагогічні умови, як підпорядкованість зовнішнім і внутрішнім чинникам, де: зовнішні чинники впливають на зміст, організацію навчально-виховного процесу закладу освіти, удосконалення освітнього матеріалу, міжособистісні взаємодії майбутніх фахівців; внутрішні чинники сприяють надбанню професійної мотивації, досягненню самовдосконалення, формуванню уподобань та зацікавленості в професійному становленні [9, с. 47]. У цьому контексті дослідниця Т. Шмоніна вважає, що під педагогічними умовами слід розуміти якісні характеристики основних важливих процесів, явищ, факторів освітнього середовища, які: упроваджуються й реалізуються цілеспрямовано в освітньому середовищі; уможливають впровадження педагогічних завдань; зумовлюють планомірне дослідження та сприяють його апробації; привносять ефективні результати навчально-виховного процесу [10].

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури та науково-методичних джерел, спираючись на дослідження науковців було визначено комплекс педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у процесі фахової підготовки в закладах професійної (професійно-технічної) освіти: підвищення інтересу майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення до професійної діяльності; удосконалення навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу; організація самостійної роботи на основі активізації проєктної діяльності; упровадження поетапної адаптації майбутніх фахівців до професійної діяльності у процесі виробничої практики.

Реалізація визначеного комплексу педагогічних умов сприятиме удосконаленню освітнього процесу, задіяності ефективної сукупності спеціально-професійних обставин й дієвих факторів, активізації системи методів й засобів і форм навчання та практичної підготовки, створенню сприятливого середовища для формування цілісної системи професійних умінь і навичок на досягнення сформованості професійної компетентності майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення. Обґрунтуємо детальніше кожну з педагогічних умов.

Перша педагогічна умова – підвищення інтересу майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення до професійної діяльності. Підвищенню інтересу майбутніх фахівців до професійної діяльності сприяє: створення

позитивного психологічного зацікавлення щодо здобуття професійних компетенцій та важливих якостей на оволодіння професією, ціннісне ставлення до майбутньої професійної діяльності, поглиблення набутих теоретичних знань й вмінь на оволодіння практичного досвіду в процесі виробничої практики, активізація інтересу на оволодіння практичного досвіду роботи, надбання прагнення майбутніми фахівцями на досягнення кваліфікованої майстерності та професійної реалізації.

Друга педагогічна умова – удосконалення навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу. Реалізація цієї педагогічної умови спрямована на: розвиток професійної майстерності, формування умінь творчо діяти відповідно до поставлених завдань та здатності критично мислити, підсилення теоретичної та практичної спрямованості навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності, оволодіння ефективними механізмами практичного досвіду.

Третя педагогічна умова – організація самостійної роботи на основі активізації проєктної діяльності. Дана педагогічна умова ґрунтується на засадах компетентнісного підходу з врахуванням: формування необхідності постійного збагачення та удосконалення професійних знань, набуття значущих якостей особистості до саморегулювання, готовності до самоосвіти, усвідомлення внутрішньої мотивації на формування професійної компетентності та підготовленості до майбутньої діяльності на основі активізації проєктної діяльності.

Четверта педагогічна умова – упровадження поетапної адаптації майбутніх фахівців у процесі виробничої практики. Педагогічна умова сприятиме: одержанню первинного досвіду роботи за професією, здобуттю сукупності професійних знань, умінь і навичок до практичної діяльності, зростанню прагнень до саморозвитку, набуттю адаптації до професійної діяльності.

Відзначимо, що педагогічні умови слід розглядати як цілісний освітній процес обумовлений обставинами для проявлення активності суб'єктів освіти та їх самореалізації, сукупністю взаємопов'язаних компонентів освітнього процесу направлених на ефективний процес навчання та виховання робітничих кадрів, уможливленням взаємодії внутрішніх і зовнішніх чинників спрямованих на розвиток професійних компетентностей майбутніх фахівців, цілеспрямованою організацією освітнього процесу на формування професійної компетентності майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у процесі фахової підготовки в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Висновки. На основі одержаних результатів дослідження робимо висновок, що визначені

педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у процесі фахової підготовки в закладах професійної (професійно-технічної) освіти спрямовані на: створення позитивної мотивації в освітній діяльності для особистісного та майбутнього професійного зростання, активізацію навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти, посилення рефлексивної та практичної складових за видами підготовки (загально-професійна-підготовка, професійно-теоретична підготовка, професійно-практична підготовка), розвиток професійно значущих якостей особистості майбутнього фахівця, цілісне ставлення на оволодіння професії, здобуття власного трудового досвіду, поглиблення професійної майстерності на засадах компетентнісного підходу, успішну підготовку та виховання компетентних і конкурентоспроможних майбутніх фахівців. Подальші перспективи в цьому напрямку плануються у розробці структурно-функціональної моделі формування професійної компетентності майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у процесі фахової підготовки в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аніщенко В. М. Стандарт професійної компетентності основа підготовки робітничого персоналу фірми у контексті європейської інтеграції. *Професійно-технічна освіта*. 2008. № 3. С. 41–43.
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань професійно-технічної освіти» (11 вересня 2003 року, № 1158-IV із внесеними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1158-15/#Text> (дата звернення: 05.06.2023).
3. Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 02.07.2023).
4. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року (Кабінет міністрів України розпорядження від 12 червня 2019 р. № 419-р Київ). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.07.2023).
5. Моторна Л. В. Педагогічні умови застосування освітніх технологій в процесі викладання природничо-наукових дисциплін у технічних коледжах. *Гуманізм та освіта* : IX міжнародна науково-практична конференція (10–12 червня 2008 р.). URL: <http://conf.vntu.edu.ua/hummed/2008/txt/Motorna.php>. (дата звернення: 12.07.2023).
6. Ратинська І. О. Формування професійної компетентності майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення в процесі вивчення економічних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 ; Нац. ун-т вод. госп-ва та природоко-ристування. Рівне, 2018. 21 с.
7. Синиця О., Кірік І., Мехедок І. Інноваційні підходи до формування професійної компетентності майбутнього робітника. *Профтехосвіта*. 2014. № 9. С. 12–14.
8. Словник-довідник з професійної педагогіки. / авт.-упоряд. А. В. Семенова. Одеса : Пальміра, 2006. 272 с.
9. Сподін Л. А. Педагогічні умови формування професійної спрямованості особистості студентів вищих аграрних закладів освіти: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 ; Центральний ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. Київ, 2001. 228 с.
10. Шмоніна Т. А., Глухов І. Г. Сучасні підходи до розуміння поняття «педагогічні умови». *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. № 59. 2011. URL: <http://ps.stateuniversity.ks.ua/arkhivvidannya?id=25> (дата звернення: 18.07.2023).